

Уляна Андрусяк
доцент кафедри архітектури та містобудування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна
e-mail: ulyana.andrusyak@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5312-5016

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПНІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ЗАМКОВОГО КОМПЛЕКСУ

ASPECTS OF FUNCTIONAL ADAPTATION OF THE HISTORICAL CASTLE COMPLEX IN PNIV

© Андрусяк У. Б., 2023

Історичний замковий комплекс в селі Пнів Івано-Франківської області – пам'ятка архітектури національного значення – унікальний своєю планувально-просторовою структурою, фрагментарно збереженою до нашого часу. Проте, щороку автентичні елементи, що вціліли дотепер, руйнуються все більше та більше, внаслідок антропогенних і природних чинників. Питання збереження Пнівського замкового комплексу вже тривалий період є актуальним, оскільки порятунок такого «діаманту архітектури» - важливий для вітчизняної самобутності. Внаслідок цього, необхідним є розроблення пропозицій функціональної адаптації, направлених на збереження історичного замкового комплексу.

Ключові слова: Пнів, історичний замковий комплекс, збереження, функціональна адаптація.

Постановка проблеми

Історичний замковий комплекс – комплексний архітектурно-містобудівний об'єкт, котрий включає замкові будівлі та споруди, нерозривно пов'язані з історичним ландшафтом, як правило, в середовищі історичної забудови. Варто наголосити, що, до теперішніх днів, уся сукупність зазначених складових, найчастіше, збережена фрагментарно. Причиною цього є незворотний процес знищення культурної спадщини, внаслідок, передусім, впливу людини. Несанкціоновані та необґрунтовані добудови й перебудови, доведення до критичного технічного стану будівель і споруд історичних замкових комплексів, а також розорювання історичного ландшафту, призводять до втрати унікальних об'єктів. Не останню роль у цьому процесі відіграє природа – постійний вплив дощу, снігу, вітру, морозу та коріння зелених насаджень, які виростають на замкових будівлях і спорудах, спричиняють руйнування ще вцілілих структурних елементів історичних замкових комплексів. Дана ситуація, що склалася, продовжується протягом десятиліть. Відповідно, першочерговим завданням є формування пропозицій щодо функціональної адаптації історичних замкових комплексів, які дозволили б привернути увагу до потенціалу об'єкта дослідження не тільки архітекторів, істориків, краєзнавців, але й широкого загалу – потенційних туристів і меценатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У працях зарубіжних науковців висвітлено різні грані проблеми збереження й адаптації історичних замкових комплексів під сучасні функції: «теоретичні основи охорони та збереження

спадщини» (Monterroso Montero, 2001); особливості процесу «відновлення оборонних споруд для готельного використання та формування мережі готелів «Paradores de Turismo» протягом 1928 - 2012 рр.» (Rodríguez Pérez, 2013, 2018); аспекти «архітектурного втручання в культурну спадщину в рамках програми Paradores de Turismo. Estado de la cuestión» (Cupeiro Lopez, 2012); специфіку «перетворення історичного замкового комплексу на готель» (Lorenzo Aspes, 2014); характеристики «мережі готелів «Paradores De Turismo De Espana» (Cuellar Diaz, 2019).

Роботи вітчизняних науковців також присвячені специфіці функціональної адаптації, що сприятиме збереженню історичних замкових комплексів: «охороні, раціональному використанню та пристосуванню до нових функцій пам'яток архітектури» (Лесик, 1987, 2011, 2014); «проблемі збереження різночасових містобудівних історичних комплексів у архітектурній тканині міста» (Бевз, 1996, 2011); перспективам туристичного використання замкових комплексів (Рутинський, 2007); «проблемам збереження і використання замкових комплексів» (Жукова, 2007); «принципам і планувальним моделям функціонально-територіальної реорганізації замкових комплексів» (Polutrenko, 2018); «особливостям функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів» (Andrusiak, 2021; Андрусяк, 2019) та «сучасним тенденціям функціональної адаптації історичних замкових комплексів» (Андрусяк, 2022).

Мета статті

Базуючись на результатах проаналізованого зарубіжного та вітчизняного науково-проектного досвіду, а також практики функціональної адаптації історичних замкових комплексів, розробити відповідні пропозиції для Пнівського замкового комплексу (рис. 1).

Виклад основного матеріалу

Упродовж 1929 - 2021 рр. закордонними фахівцями розроблено та реалізовано проекти, котрі передбачали консервацію, реставрацію й адаптацію історичних замкових комплексів до нових функцій (туристично-рекреаційної, культурно-пізнавальної, музейно-виставкової, розважальної, громадсько-ділової, житлової, харчової й т. д.): перетворення Castillo de Santa Catalina на Parador Del de Jaen, реабілітація Castillo de Sigüenza (Picardo Castellón, 1967, 1994), Castle of Avranches (Berjot, Cleris, Daubourg, 2006), Coracera Castle (De Riaño Lozano, 2010); реставрація Hambach Castle, реконструкція Sparrenburg Fortress та функціональна адаптація Heidelberg Castle (Dudler, 2011, 2014, 2017); реновація Werdenberg Castle (Vermeulen, Wagemans, 2015); реставрація Baena Castle (Osorio, 2016); реновація Helfštýn Castle (Pospíšil, 2020), реставрація Castle of Morella (Rojas, Madueño, 2021) й ін. Згідно даних пропозицій, нові функціональні елементи передбачено як на території історичних замкових комплексів, так і за межами периметру замкових укріплень.

Одним із найкращих прикладів функціональної адаптації історичних замкових комплексів є державна мережа готелів «Paradores de Turismo» («Заїжджі двори»), котра включає більше 20 пристосованих замкових комплексів Іспанії. В ході пристосування, в багатьох комплексах передбачено (крім готельних номерів) банкетні зали, приміщення для проведення конференцій, оглядові тераси та майданчики, музейно-виставкові зали, відкриті сцени (найчастіше тимчасові) для концертних виступів, а також басейни, тераси для загару й ін. Всі історичні замкові комплекси пов'язані туристичними маршрутами з довколишньою місцевістю (як історичного ядра населених пунктів, так і природних рекреаційних територій). Такий комплексний підхід створив умови для взаємного розвитку цілої системи історичних замкових комплексів, і, відповідно, збереження культурної спадщини (De Vasconcelos Correia, 2007; Rodríguez Pérez, 2013, 2018; Polutrenko, 2018; Andrusiak, 2021; Андрусяк, 2019, 2022).

Подібні прийоми застосовано в Україні, проте, в значно менших масштабах. Зокрема, створено державні історико-культурні заповідники «Старий Луцьк», «Хотинська фортеця», а також у населених пунктах Острозі, Дубно, Бережанах, Жовкві; музеї-заповідники «Підгорецький», «Золочівський», «Одеський»; національні заповідники «Замки Тернопілля», «Давній Галич». Однак, варто відмітити, що найчастіше вітчизняні історичні замкові комплекси пристосовані під музейно-виставкову та

туристично-рекреаційну функції, з можливістю проведення на замковій території весільних церемоній, фестивалів і концертних виступів. Наприклад, у приміщеннях замкових комплексів Ужгорода, Жовкви, Меджибіжа, Збаража, Свіржа й ін. відбулися конференції «Використання замкових споруд у туристичній галузі» (Ужгород, 2010 р.), «Музей в сучасному світі» (Жовква, 2011 р., 2013 р.), «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій» (Меджибіж, 2019 р.), «Охорона культурної спадщини як невід’ємний елемент розвитку туризму на Тернопільщині» (Збараж, 2023 р.), студентські літні школи «Свірзький замок – РеКреація» (Свірж, 2019 р.) і т. д. . (Лесик, 1987, 2011, 2014; Вечерський, 2011; Polutrenko, 2018; Andrusiak, 2021; Андрусак, 2019, 2022).



Рис. 1. Руїни Пнівського замку на початку XX ст. (Czolowski, 1935).

Проаналізовані приклади функціональної адаптації дозволяють стверджувати про найперспективніший напрямок використання для Пнівського замкового комплексу – туристично-рекреаційний. І тут мова йде не просто про проведення певних заходів, які відбуваються протягом визначеного періоду. Найбільш важливим є створення постійного зацікавлення в потенційних відвідувачів. Як було визначено учасниками транскордонної професійної майстерні проекту «Об’єднані спадщиною: збереження історичної спадщини фортеці Пнів в Україні та фортеці Ардуд в Румунії з метою розвитку туризму» (Надвірна - Пнів, 23 травня 2023 р.), задовольнити таку цікавість можливо, враховуючи потенційне враження відвідувачів від огляду та перебування на території історичного замкового комплексу. Найбільшого позитивного ефекту можливо досягнути, якщо враховувати три рівні сприйняття – пізнавальний, емоційний і поведінковий. Пізнавальний рівень направлений на передачу відвідувачам певних історичних фактів щодо подій і постатей, пов’язаних, приміром, із Пнівським історичним замковим комплексом. Емоційний рівень – на усвідомлення цінності культурної спадщини, зокрема замкових комплексів як архітектурно-містобудівних об’єктів. Поведінковий рівень спонукає до цінування автентичних особливостей, самотності, традицій, відображених у специфіці архітектури та фортифікації Пнівського замкового комплексу.

Засоби, через які можлива передача інформації, є різноманітними. Найважливішим, при цьому, є очікування відвідувачів від перебування на території замкового комплексу. Знову ж таки, необхідно, щоб обрані засоби впливали на сенсори органів чуття – зір, слух, дотик, нюх, смак і т. д. Тому, при підготовці певних заходів, бажано задіювати всі сенсори, оскільки візуальні (основний аналізатор – зір)

добре сприймають наочні матеріали (для них значимими є колір, форма, яскравість, розмір і т. п.); аудіали (максимум інформації сприймають через слух) зможуть найкраще засвоїти почуте (важливими для них є слова й інтонації); кінестетики (передусім, сприймають через тактильний контакт) надають значення емоціям і почуттям, викликаними нюховими, смаковими відчуттями та дотиком (фактурою поверхні, запахами, смаком).

Відповідно, передбачення на замковій території інформаційних панелей або щитів залучає до сприйняття, в першу чергу, зір. Інформаційні панелі та щити є засобом, що мають естетичний вплив на середовище історичного замкового комплексу та характеризуються обмеженою площею для розміщення інформації й ілюстрацій. Тому, візуальна подача та стиль повинні бути добре продуманими.

Подібними характеристиками володіють відео дисплеї (як аудіо-візуальний засіб, де інформація подана в електронному вигляді), котрі можуть бути встановленими як у напіввідкритих павільйонах, так і в приміщеннях замкового комплексу. Проте, варто зазначити, що потік інформації, поданої на відео дисплеї, не контролюється відвідувачем.

До аудіо-візуальних засобів також належать 3d-проекції, імітації й ефекти, створені за допомогою комп'ютерних технологій.

Візуальними засобами передачі інформації є діорами та сценічна демонстрація (статична й інтерактивна інсталяція), котрі передбачаються в закритих спеціалізованих приміщеннях. Використання таких засобів, насамперед, розвиває уяву відвідувачів.

Манекени та фізичні прототипи як засіб візуальної, аудіо та кінестетичної інформації також створюють у відвідувачів тривимірне відчуття місця, об'єкту, процесу тощо, проте вимагають спеціалізованих приміщень і особливих умов догляду. До цієї категорії можна зарахувати реквізит: одяг доби, що інтерпретується, предмети побуту, реманент, їжу, напої, котрі потребують окремої концепції подання (через переодягання, перформенс, кафе зі специфічними стравами). Такі засоби мають дуже сильний вплив на відвідувачів, однак потребують додаткових заходів (створення окремого бізнес-плану для кафе й акторського перформенсу, передбачення складських, мийних, пральних і дезінфекційних приміщень).

Жива інтерпретація («сторі-тейлінг», перформенс), як і в попередньому випадку, впливає, передусім, на зір і слух. Оповідачами «сторі-тейлінгу» є місцеві мешканці (вчителі, майстри, працівники клубу). Дійові особи перформенсу – професійні чи аматорські актори на регулярній основі. Даний засіб також є надзвичайно впливовим на відвідувачів.

У процесі проведення інтерактивів (ігор, квестів і фотоквестів) на території історичного замкового комплексу, можуть бути задіяними всі сенсори органів чуття, що вимагає передбачення статичних або інтерактивних інсталяцій. Такі заходи можна пристосовувати до навчання учнів і студентів певних спеціальностей (передусім, архітекторів), а також широкого кола відвідувачів.

Для інформування потенційних відвідувачів про проведення певних запланованих заходів (статичних або інтерактивних) важливими засобами візуальної інформації є друкована продукція (путівники, інформаційні брошури, листівки, карти, розмальовки тощо), а також інформаційні повідомлення, статті та відео в інтернеті, котрі вимагають доброї розкладки й якості викладу, дизайну та, за потреби, друку.

Згідно, викладеної вище інформації, для Пнівського історичного замкового комплексу передбачено наступні заходи функціональної адаптації:

- створення одно- та багатоденних пішохідних, кінних, мото- та велосипедних туристичних маршрутів (початок яких – на території замкового комплексу), що включатимуть музей нафтопромислів Галичини (с. Пнів), Надвірнянський замковий комплекс, гірськолижні навчально-тренувальні трампліни (м. Надвірна), Бухтівецький і Крапельковий водоспади (с. Букове), дендрологічний парк «Високогірний» поблизу с. Бистриця, природного заповідника «Горгани» також передбачаючи походи зі збиранням ягід і грибів у поблизу лісі с. Пнів;

- організація на території замкового комплексу періодичних реконструкцій історичних битв, лицарських турнірів та змагань (за сприяння національної Федерації історичного фехтування і реконструкції), історико-театралізованих фестивалів, карнавалів і костюмованих балів, майстер-класів по народних і середньовічних танцях, анімаційних шоу, концертів етно-рокової музики (за участі відповідних колективів);
- передбачення можливості організації на території замку періодичних виставок-ярмарок і майстер-класів по вишивці, килимарству, писанкарству й інших народних промислах етнографічного району Покуття;
- передбачення проведення квестів і фотоквестів на замковій території як для студентів-архітекторів, так і для туристів;
- створення для туристів постійної можливості «примірки» лицарських обладунків або середньовічних жіночих костюмів та випробовувати свою вправність у стрільбі з лука й арбалета чи схрестити мечі в навчальному двобої зі «справжнім» лицарем;
- створення за межами замкових укріплень (у деяких приватних садибах мешканців с. Пнів) кварталу народних умільців, де можна придбати чи замовити унікальний сувенір за індивідуальним ескізом;
- передбачення можливості влаштування на замковій території наметового містечка для туристів;
- організація надання послуг щодо проведення урочистих подій (весілля, корпоративів і т. п.) у середньовічному чи народному стилі – за вибором замовника на території замкового комплексу;
- формування музейних експозицій, які відтворюватимуть картини минулого та демонструватимуть предмети мистецтва й побуту давніх жителів Покуття в приміщеннях відреставрованої шестигранної (Західної) вежі з корпусом;
- перекриття проїзду транспортних засобів на територію замкового комплексу через пролом у стіні з північно-західного боку (Picardo Castellón, 1967, 1994; Monterroso Montero, 2001; Berjot, Cleris, Daubourg, 2006; De Riaño Lozano, 2010; Dudler, 2011, 2014, 2017; Cupeiro Lopez, 2012; Rodríguez Pérez, 2013, 2018; Lorenzo Aspes, 2014; Vermeulen, Wagemans, 2015; Osorio, 2016; Polutrenko, 2018; Cuellar Diaz, 2019; Pospíšil, 2020; Andrusiak, 2021; Rojas, Madueño, 2021; Лесик, 1987, 2011, 2014; Бевз, 1996, 2011; Жукова, 2007; Рутинський, 2007; Андрусак, 2019, 2022).

Висновки

Базуючись на прикладах закордонного та вітчизняного науково-проектного досвіду, а також реалізованих проєктах функціональної адаптації історичних замкових комплексів, визначено найперспективніший напрямок використання для Пнівського замкового комплексу – туристично-рекреаційний. При цьому, найбільш важливим є створення постійного зацікавлення в потенційних відвідувачів, якого можна досягнути, враховуючи три рівні сприйняття – пізнавальний, емоційний і поведінковий. Пізнавальний рівень направлений на передачу відвідувачам певних історичних фактів щодо подій і постатей, пов'язаних із Пнівським історичним замковим комплексом. Емоційний рівень – на усвідомлення цінності культурної спадщини, зокрема замкових комплексів як архітектурно-містобудівних об'єктів. Поведінковий рівень спонукує до цінування автентичних особливостей, самотності, традицій, відображених у специфіці архітектури та фортифікації Пнівського замкового комплексу. Засоби, через які можлива передача інформації є різноманітними. Необхідно, щоб обрані засоби впливали на сенсори органів чуття – зір, слух, дотик, нюх, смак і т. д. Тому, при підготовці певних заходів, бажано задіювати всі сенсори, оскільки візуали добре сприймають наочні матеріали; аудіали зможуть найкраще засвоїти почуте; кінестетики надають значення емоціям і почуттям, викликаними нюховими, смаковими відчуттями та дотиком. Згідно даної інформації, для Пнівського історичного замкового комплексу передбачено відповідні заходи функціональної адаптації, направлені на переживання цікавого досвіду та позитивні очікування відвідувачів від перебування на замковій території.

Література та джерела

Andrusiak, U., 2021. *Principles of functional and territorial reorganization of castle complexes in the structure of historical settlements*. XXI International and Practical Conference «International Trends in Science and Technology». Warsaw, Poland, 30 January 2021.

ArchDaily, 2006. *Le Scriptorial (Castle of Avranches) / Daniel Cleris & Jean-Michel Daubourg*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/413777/le-scriptorial-daniel-cleris-and-jean-michel-daubourg>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2010. *Coracera Castle Rehabilitation / Riaño+ arquitectos. Sav.* [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/802418/coracera-castle-rehabilitation-riano-plus-arquitectos>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2011. *Hambach Castle / Max Dudler*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/374337/hambach-castle-restaurant-max-dudler>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2014. *Sparrenburg Visitor Centre / Max Dudler*. [online] Доступно: <https://www.archdaily.com/573158/sparrenburg-visitor-centre-max-dudler?ad_medium=office_landing&ad_name=article> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2015. *Werdenberg Castle Renovation and Extension / BBK Architekten*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/806822/werdenberg-castle-renovation-and-extension-bbk-architekten>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2016. *Baena Castle Restoration / José Manuel López Osorio*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/779486/baena-castle-restoration-jose-manuel-lopez-osorio>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2017. *Heidelberg Castle / Max Dudler Architekt*. [online] Доступно: <https://www.archdaily.com/320639/heidelberg-castle-max-dudler-architekt?ad_source=search&ad_medium=projects_tab> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2020. *Helfstýn Castle Palace Reconstruction / Atelier-r*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/951016/helfstyn-castle-palace-reconstruction-atelier-r>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2021. *Castle of Morella Restoration / Carquero Arquitectura*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/967724/castle-of-morella-restoration-carquero-arquitectura>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

Cuellar Diaz, P., 2019. *Paradores De Turismo De Espana. S.A*. Jaen: Universidad de Jaen.

Cupeiro Lopez, P., 2012. *Patrimonio y turismo. La intervención arquitectónica en el patrimonio cultural a través del programa de Paradores de Turismo. Estado de la cuestión*. Mirando a Clío. El arte español espejo de su historia. Actas del XVIII Congreso CEHA. Santiago de Compostela, Spain, 20 - 24 de Septiembre de 2010.

Czołowski, A., 1935. [on line] Polona.pl. Materiały do dziejów zamków czerwonoruskich zebrane przez A.Czołowskiego. T.3. [Available at]: <https://polona.pl/item-view/a234e2bc-c531-4c8e-bf88-bcc3d3fbff3?page=89> [Accessed 17.06.2023].

De Vasconcelos Correia, L. M. M., 2007. *Castelos em Portugal. Retrato do seu perfil arquitectónico [1509-1949]*. Coimbra: Imprensa da Universidade de Coimbra.

Lorenzo Aspes, L., 2014. *Walls surrounding History: the transformation of the monument for hotel operation*. Coruña: Universidade de A Coruña.

Monterroso Montero, J. M., 2001. *Protección y conservación del Patrimonio. Principios Teóricos*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

Picardo Castellón, J. L., 1967. Parador Del Castillo de Santa Catalina de Jaen, *Arquitectura*, Vol. 9 / 108.

Picardo Castellón, J. L., 1994. El castillo parador de Sigüenza: una visión de su arquitecto restaurador José Luis Picardo, *R&R: restauración y rehabilitación*, 1, pp. 61 - 63.

Polutrenko, U., 2018. Principles and planning models of functional and territorial reorganization of castle complexes. *Space & FORM*, 35, pp. 141 - 156.

Rodríguez Pérez, M. J., 2013. *La Rehabilitacion de Construcciones Militares Para Uso Hotelero: La Red de Paradores de Turismo (1928-2012)*. Madrid: Universidad Politecnica de Madrid.

АДНРУІФО, 1985. *Пам'ятка архітектури XVI ст. Замок у с. Пнів Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл.: ескізний проект реставрації та пристосування пам'ятки під музейний комплекс з туристичним осередком*. Т. 3. Львів: Львівська КАРМ.

АДНРУІФО, 1994. *Пам'ятка місцевого значення замок у с. Пнів Івано-Франківської обл.: пропозиція пристосування під готельний комплекс*. Т. 3. Кн. 1. Івано-Франківськ: Івано-Франківська філія УРСНРІ «Укрзахідпроектреставрація».

Андрусак, У. Б., 2019. *Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі Івано-Франківської області*. Кандидат наук. Харківський НУ міського господарства ім. О. М. Бекетова.

Андрусак, У. Б., 2022. *Приклади залучення історичних замкових комплексів до сучасних функцій*, XVI International Scientific and Practical Conference «Modern directions of Scientific Research Development». Chicago, USA, 7 - 9 September 2022.

Бевз, М., 1996. Проблема збереження різночасових містобудівних історичних комплексів у архітектурній тканині міста. У: Черкес, Б., Кубелік, М. та Гофер, Е., ред., 1996. *Вибрані матеріали міжнародного симпозіуму 24-27 травня 1994 р., присвяченого 150-річчю заснування Державного університету «Львівська політехніка»* Львів: вид-во ДУ «ЛП», с.21-27;

Бевз, М. В., 2011. Завдання збереження та регенерації цінних архітектурно-містобудівних комплексів історичних міст. *Проблеми розвитку міського середовища*, 5-6, с. 15 - 23.

Вечерський, В. В., 2011. *Фортеці й замки України*. Чернігів: Деснянська правда.

Жукова, О. В., 2007. *Замкові комплекси XII - XVII ст. Хмельницької області на сучасному етапі: стан, проблеми збереження і використання*. Кандидат наук. Харківська держ. академія культури.

Лесик, О. В., 1987. *Охрана и рациональное использование памятников архитектуры*. Львів.

Лесик, О. В., 2011. Економічна рентабельність реставрації пристосування та експлуатації фортифікаційних комплексів Волині під заклади туризму та відпочинку. *Пам'ятки архітектури Волині*, 9, с.140 - 142.

Лесик, О. В., 2014. Пристосування пам'яток архітектури України для нових потреб: сучасна проблематика. *Архітектурна спадщина Волині*, 4, с.22 - 26.

Полутренко, У. Б., 2012. Пнівський замок. Історія, сучасний стан та шляхи залучення до туристично-рекреаційного простору Прикарпаття. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*, 6, с.173 - 176.

Полутренко, У. Б., 2016. Методика оцінки впливу містобудівних і культурологічних факторів на туристичне використання замкових комплексів. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 43/2, с. 172 - 179.

Полутренко, У. Б., 2017. Методичні підходи до пам'яткоохоронного зонування замкових комплексів. *Проблеми розвитку міського середовища*, 3/19, с 151 - 158.

Рутинський, М. Й., 2007. *Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження*. Київ.

References

ADNRUIFO, 1985. *Pamiatka arkhitektury XVI st. Zamok u s. Pniv Nadvirnianskoho r-nu Ivano-Frankivskoi obl.: eskiznyi proekt restavratsii ta prystosuvannia pamiatky pid muzeinyi kompleks z turystychnym oseredkom*. Т. 3. Lviv: Lvivska KARM. [in Ukrainian]

ADNRUIFO, 1994. *Pamiatka mistsevoho znachennia zamok u s. Pniv Ivano-Frankivskoi obl.: propozyitiia prystosuvannia pid hotelnyi kompleks*. Т. 3. Кн. 1. Ivano-Frankivsk: Ivano-Frankivska filiiia URSNRI «Ukrzakhidproektrestavratsiia». [in Ukrainian]

Andrusiak, U. B., 2019. Pryntsypy funktsionalno-planuvanoi reorhanizatsii zamkovykh kompleksiv na prykladi Ivano-Frankivskoi oblasti. Kandydat nauk. Kharkivskyi NU miskoho hospodarstva im. O. M. Beketova. [in Ukrainian]

Andrusiak, U. B., 2022. Pryklady zaluchennia istorychnykh zamkovykh kompleksiv do suchasnykh funktzii. *XVI International Scientific and Practical Conference «Modern directions of Scientific Research Development»*. Chicago, USA, 7 - 9 September 2022. [in Ukrainian]

Andrusiak, U., 2021. *Principles of functional and territorial reorganization of castle complexes in the structure of historical settlements*. XXI International and Practical Conference «International Trends in Science and Technology». Warsaw, Poland, 30 January 2021. [in Ukrainian]

ArchDaily, 2006. *Le Scriptorial (Castle of Avranches) / Daniel Cleris & Jean-Michel Daubourg*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/413777/le-scriptorial-daniel-cleris-and-jean-michel-daubourg>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2010. *Coracera Castle Rehabilitation / Riaño+ arquitectos. Sav.* [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/802418/coracera-castle-rehabilitation-riano-plus-arquitectos>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2011. *Hambach Castle / Max Dudler*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/374337/hambach-castle-restaurant-max-dudler>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2014. *Sparrenburg Visitor Centre / Max Dudler*. [online] Доступно: <https://www.archdaily.com/573158/sparrenburg-visitor-centre-max-dudler?ad_medium=office_landing&ad_name=article> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2015. *Werdenberg Castle Renovation and Extension / BBK Architekten*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/806822/werdenberg-castle-renovation-and-extension-bbk-architekten>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2016. *Baena Castle Restoration / José Manuel López Osorio*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/779486/baena-castle-restoration-jose-manuel-lopez-osorio>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2017. *Heidelberg Castle / Max Dudler Architekt*. [online] Доступно: <https://www.archdaily.com/320639/heidelberg-castle-max-dudler-architekt?ad_source=search&ad_medium=projects_tab> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2020. *Helſtŷn Castle Palace Reconstruction / Atelier-r*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/951016/helfstyn-castle-palace-reconstruction-atelier-r>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

ArchDaily, 2021. *Castle of Morella Restoration / Carquero Arquitectura*. [online] Доступно: <<https://www.archdaily.com/967724/castle-of-morella-restoration-carquero-arquitectura>> [Дата звернення 01 Червень 2022].

Bevz, M. V., 2011. Zavdannia zberezhenia ta reheneratsii tsinnykh arkhitekturno-mistobudivnykh kompleksiv istorychnykh mist. *Problemy rozvytku miskoho seredovyshcha*, 5-6, s.15 - 23. [in Ukrainian]

Bevz, M., 1996. Problema zberezhenia riznochasovykh mistobudivnykh istorychnykh kompleksiv u arkhitekturnii tkanyni mista. U: Cherkes, B., Kubelik, M. ta Hofer, E., red., 1996. *Vybrani materialy mizhnarodnoho sympoziumu 24-27 travnia 1994 r., prysviachenoho 150-richchiu zasnuvannia Derzhavnoho universytetu «Lvivska politekhnik»* Lviv: vyd-vo DU «LP», s.21-27;

Cuellar Diaz, P., 2019. *Paradores De Turismo De Espana*. S.A. Jaen: Universidad de Jaen. [in Spanish]

Cupeiro Lopez, P., 2012. *Patrimonio y turismo. La intervención arquitectónica en el patrimonio cultural a través del programa de Paradores de Turismo. Estado de la cuestión*. Mirando a Clío. El arte español espejo de su historia. Actas del XVIII Congreso CEHA. Santiago de Compostela, Spain, 20 - 24 de Septiembre de 2010. [in Spanish]

Czołowski, A., 1935. [on line] Polona.pl. Materiały do dziejów zamków czerwonoruskich zebrane przez A.Człowskięgo. T.3. [Available at]: <https://polona.pl/item-view/a234e2bc-c531-4c8e-bf88-bcc3d3fbff3?page=89> [Accessed 17.06.2023]. [in Polish].

De Vasconcelos Correia, L. M. M., 2007. *Castelos em Portugal. Retrato do seu perfil arquitectónico [1509-1949]*. Coimbra: Imprensa da Universidade de Coimbra. [in Portuguese]

Lesik, O. V., 1987. Okhrana i ratsional'noye ispol'zovaniye pamyatnikov arkhitektury. L'viv. [in Russian]

Lesyk, O. V., 2011. Ekonomichna rentabelnist restavratsii prystosuvannia ta ekspluatatsii fortyfikatsiinykh kompleksiv Volyni pid zaklady turyzmu ta vidpochynku. *Pamiatky arkhitektury Volyni*, 9, s.140 - 142. [in Ukrainian]

Lesyk, O. V., 2014. Prystosuvannia pamiatok arkhitektury Ukrainy dlia novykh potreb: suchasna problematyka. *Arkhitekturna spadshchyna Volyni*, 4, s.22 - 26. [in Ukrainian]

Lorenzo Aspes, L., 2014. *Walls surrounding History: the transformation of the monument for hotel operation*. Coruña: Universidade de A Coruña.

Monterroso Montero, J. M., 2001. *Protección y conservación del Patrimonio. Principios Teóricos*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela. [in Spanish]

Picardo Castellón, J. L., 1967. Parador Del Castillo de Santa Catalina de Jaen, *Arquitectura*, 9 (108). [in Spanish]

Picardo Castellón, J. L., 1994. El castillo parador de Sigüenza: una visión de su arquitecto restaurador José Luis Picardo, *R&R: restauración y rehabilitación*, 1, pp. 61 - 63. [in Spanish]

Polutrenko, U. B., 2012. Pnivskyi замок. Istoriia, suchasnyi stan ta shliakhy zaluchennia do turystychno-rekreatsiinoho prostoru Prykarpattia. *Tradysii ta novatsii u vyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti*, 6, s. 73 - 176. [in Ukrainian]

Polutrenko, U. B., 2016. Metodyka otsinky vplyvu mistobudivnykh i kulturolohiichnykh faktoriv na turystychno vykorystannia zamkovykh kompleksiv. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, 43/2, s.172 - 179. [in Ukrainian]

Polutrenko, U. B., 2017. Metodychni pidkhody do pamiatkookhoronnoho zonuвання zamkovykh kompleksiv. *Problemy rozvytku miskoho seredovyshcha*, 3/19, s.151 - 158. [in Ukrainian]

Polutrenko, U., 2018. Principles and planning models of functional and territorial reorganization of castle complexes. *Space & FORM*, 35, pp. 141 - 156.

Rodríguez Pérez, M. J., 2013. *La Rehabilitacion de Construcciones Militares Para Uso Hotelero: La Red de Paradores de Turismo (1928-2012)*. Madrid: Universidad Politecnica de Madrid. [in Spanish]

Rutynskyi, M. Y., 2007. *Zamkovyi turyzm v Ukraini. Heohrafiia pamiatok fortyfikatsiinoho zodchestva ta perspektyvy yikh turystychnoho vidrozhennia*. Kyiv.

Vecherskyi, V. V., 2011. *Fortetsi y zamky Ukrainy*. Chernihiv: Desnianska pravda. [in Ukrainian]

Zhukova, O. V., 2007. *Zamkovi kompleksi KhII - XVII st. Khmelnytskoi oblasti na suchasnomu etapi: stan, problemy zberezhenia i vykorystannia*. Kandydat nauk. Kharkivska derzh. akademiia kultury. [in Ukrainian]

ASPECTS OF FUNCTIONAL ADAPTATION OF THE HISTORICAL CASTLE COMPLEX IN PNIV

© Andrusiak U. 2023

The historical castle complex in the village Pniv of Ivano-Frankivsk region - an architectural monument of national importance. The castle complex is unique in its planning and spatial structure, which to this day in fragments preserved. However, every year the surviving authentic elements more and more are destroyed. The reason is the influence of anthropogenic and natural factors. The issue of preservation of the Pniv castle complex has been relevant for a long time. Saving such a "diamond of architecture" is important for national identity. It is necessary to develop proposals for functional adaptation. The purpose of these proposals is to preserve the historical castle complex.

An analysis of examples of foreign and domestic scientific experience and implemented projects of functional adaptation of historical castle complexes carried out. The most promising direction of use for the Pniv castle complex is tourism and recreation. The most important thing is to create constant interest in potential visitors. This can be achieved by taking into account three levels of perception - cognitive, emotional and behavioral. The cognitive level is aimed at conveying certain historical facts to visitors. These events and figures should be associated with the Pniv historical castle complex. The emotional level is aimed at realizing the value of cultural heritage. The behavioral level encourages the appreciation of authentic features, originality, and traditions. These features are reflected in the specifics of the architecture and fortification of the Pniv castle complex. Means of information transmission can be diverse. These tools should affect the sensors of the sense organs - vision, hearing, touch, smell, taste, etc. When preparing certain activities, it is desirable to use all sensors. Visuals perceive visual materials well. Audials will be able to absorb what they hear. Kinesthetics give meaning to emotions and feelings. According to this information, functional adaptation measures are planned for the Pniv historical castle complex. These activities are aimed at experiencing an interesting experience and positive expectations of visitors from staying on the castle grounds.

Key words: Pniv village, historical castle complex, preservation, functional adaptation.